

DUHUL SFÂNT ÎN VIZIUNEA ECLESIOLOGICĂ ORTODOXĂ¹

Drd. Marcel Tang

Pentru teologia răsăriteană lucrarea Sfântului Duh nu este doar o simplă prelungire a lucrării lui Hristos. Ea este identică cu lucrarea Domnului înălțat numai în măsura în care lucrarea Domnului înălțat este în același timp și lucrarea Tatălui². Deopotrivă, teologia ortodoxă nu identifică lucrarea Duhului cu lucrarea lui Hristos și nu o leagă numai de efectele extraordinare, ci și de cele instituționale, mai cu seamă de Sfintele Taine. Trimiterea Sfântului Duh la Cincizecime creează ceva nou față de lucrarea lui Hristos. Așa ne spune într-o predică la Rusalii, Sfântul Ioan Hrisostom: „Astăzi am ajuns în sfârșit la culmea bunătăților, am ajuns în patria praznicelor... Spune-mi nu întregă mântuirea noastră ne e împărtășită de Duhul Sfânt? Prin El suntem smulși robiei, suntem chemați la libertate, conduși la înfiere și suntem creați din nou, prin El lepădăm povara grea și rău mirositoare a păcatelor noastre. Prin Duhul Sfânt vedem cetele preoților și avem poruncile dascălilor. Din acest izvor țâșnesc darurile descoperirilor și darurile tămăduirilor și toate cele ce împodobesc de obicei Biserica lui Dumnezeu”³.

Așadar evenimentul Cincizecimii aduce Biserica în planul istoriei. Hristos este însă Capul și Mirele Bisericii. Aceasta este Trupul Său, iar Duhul coboară din Cap peste Trup⁴, „ca mirul pe cap, care se coboară pe barbă, pe barba lui Aaron, care se coboară pe marginea veșmintelor lui”. (*Ps* 132, 2). Sfântul Duh se așează ca o ungeră împărătească peste firea umană a Fiului, Capul Bisericii, Se împărtășește fiecărui membru al acestui Trup, creează persoane pe cale de îndumnezeire alături de Persoana dumnezeiască⁵. Propriu-zis de-abia Învierea și Înălțarea fac pe Cuvântul cel întrupat și răstignit să se extindă prin Duhul Său cel Sfânt în cei ce cred Lui. Sălășluirea Lui în noi, prin Duhul, actualizează

¹ Această lucrare a fost susținută în cadrul *Exercițiilor spirituale ecumenice* organizate de către Comisia pentru ecumenism și dialog și cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Mitropolit dr. Nicolae Corneanu, și desfășurate în localitatea Sant'Agata Feltria (Italia) în perioada 7-13 octombrie, 2013.

² V. Lossky, *Teologia mistică*, Editura Bonifaciu, București, 1998, p. 141.

³ Ioan Hrisostom, *De Sancta Pentecoste* II, PG 50, 463.

⁴ B. Bobrinskoy, *Împărtășirea Sfântului Duh*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1999, p. 400.

⁵ V. Lossky, *idem*, p. 157.

calitatea Sa de Cap al Bisericii, care își ia începutul existenței sale reale. Comunitatea bisericească primește prin Capul-Hristos începutul vieții veșnice, pregustă din ea. În acest mod întreaga viață a Bisericii este pătrunsă de îndoita prezență și reciproca strălucire a lui Hristos și a Duhului Sfânt⁶.

Teologia răsăriteană nu gândește niciodată Biserica în afara lui Hristos și a Sfântului Duh. Același lucru ni-l arată și Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Efeseni, epistolă prin excelență ecleziologică. Aceste două aspecte sau, mai degrabă, două însușiri fundamentale ale Bisericii sunt atât de strâns legate între ele, încât Sf. Pavel le trece într-un singur verset (*Ef* 1, 23). Biserica este reprezentată aici (v 17-23) ca împlinirea iconomiei treimice, ca o descoperire a Tatălui în lucrarea Fiului și a Sfântului Duh⁷. Duhul ne face să recunoaștem lucrarea dumnezeiască pe care a săvârșit-o Tatăl în Hristos: este mărturia dată dumnezeirii lui Hristos. Aspectul hristologic al Bisericii ne este astfel descoperit prin aspectul său pnevmatologic: Duhul arată tuturor pe Hristos, pe care Tatăl l-a înviat din morți, L-a făcut să șadă de-a dreapta Sa și L-a așezat Cap al Bisericii⁸. În aspectul său pnevmatologic, cel al iconomiei Sfântului Duh față de persoanele umane, Biserica are un caracter dinamic, ea tinde către ultimul său scop, către unirea fiecărei persoane cu Dumnezeu; ea este văzută ca o flacără având o singură bază și mai multe flăcări împărțite. Dacă în raport cu Hristos Biserica există în ipostasul Lui, în raport cu Duhul putem întrevădea ființa Lui proprie deosebită de Capul Său. Sfântul Duh în venirea Sa personală, spre deosebire de Fiul, nu împărtășește Bisericii ipostasul Său, care rămâne ascuns, nedescoperit. El se ascunde, se identifică, așa-zicând, cu persoanele umane, cărora le impropriază a doua fire: dumnezeirea, energiile îndumnezeitoare. El devine principiul îndumnezeirii personale, izvorul bunătăților necreate în fiecare dintre ele; El dăruiește fiecărei persoane ultima sa desăvârșire, dar El nu devine „persoană” Bisericii⁹.

Dacă Fiul vine în numele Tatălui, Duhul vine în numele Fiului, ca să-L mărturisească, să desăvârșească și să pecetluiască cu darurile Sale opera lui Hristos. Deși Fiul și Duhul Sfânt împlinesc pe pământ aceeași lucrare, Ei creează Biserica în care se va face unirea cu Dumnezeu. Așadar, Biserica este în același timp Trupul lui Hristos și plinătatea Duhului. Unitatea trupului se referă la firea care apare ca „omul unic” în Hristos; plinătatea Duhului se referă la persoane, la mulțimea ipostasurilor umane, care toate reprezintă un întreg și nu numai o parte¹⁰. Duhul Sfânt împărtășește ipostasurilor umane în Biserică,

⁶ D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă* II, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997, p. 148.

⁷ P. Evdokimov, *Prezența Sfântului Duh în tradiția ortodoxă*, Editura Anastasia, București, 1995, p. 56.

⁸ V. Lossky, *Introducere în teologia ortodoxă*, Editura Enciclopedică, București, 1993, p. 48.

⁹ P. Evdokimov, *Ortodoxia*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, p. 158.

¹⁰ K. Ch. Felmy, *Dogmatica experienței ecleziale*, Editura Deisis, Sibiu, 1999, p. 169.

plinătatea dumnezeirii, într-un mod unic, personal, adecvat fiecărui om, întrucât este o persoană creată după chipul lui Dumnezeu. Dacă nu ar exista lucrarea Duhului Sfânt, mântuirea ar însemna anularea persoanelor umane în Hristosul unic, o îndumnezeire impersonală, o fericire în care nu există fericiți, așa după cum afirma V. Lossky¹¹. De aceea lucrarea Duhului e îndreptată spre diversitate și multiplicitate. Duhul Sfânt creează o multitudine de daruri tocmai în vederea unității. El produce o unitate în multiplicitate. Această relație, activată de Duhul, între multiplicitate și unitate o exprimă condacul Rusaliilor: „Când Cel Preaînalt S-a pogorât amestecând limbile, a împărțit neamurile, iar când a împărțit limbile de foc, la o unire pe toți i-a chemat. Și cu un glas slăvim pe Duhul Cel Preasfânt”¹².

Dacă Hristos recapitulează și integrează omenirea în unitatea Trupului Său, Duhul Sfânt se referă la persoane și le face să se dezvolte în plenitudinea harismatică a darurilor, într-un fel unic, personal pentru fiecare din ele. Fiecare membru al Bisericii își are propriul său chip, în unitatea Tatălui. În sânul unității în Hristos, Duhul diversifică, și orice membru al Trupului este unit în rugăciunea Bisericii. Dar cei doi sunt inseparabili: Hristos este arătat prin Duhul Sfânt, și Duhul se comunică prin Hristos: „adăpați de Duhul, noi Îl bem pe Hristos”¹³, zice Sf. Atanasie cel Mare. După Sf. Irineu de Lyon, întreaga Treime este implicată: Tatăl este *Unctor*, Fiul este *Unctus* și Duhul Sfânt *Unctio*¹⁴.

Tot Duhul Sfânt realizează koinonia (comuniunea) euharistică, prin excelență. Modelul acestei comuniuni este Sfânta Treime unde Tatăl se împărtășește Fiului, iar Fiul Sfântului Duh. Duhul Sfânt introduce omul în viața dumnezeiască și comuniunea ce se creează între oameni și Hristos certifică prezența Duhului. Biserica nu este doar o simplă societate de ființe umane, legate una de alta prin credință și scopuri comune; ea este comuniunea în Dumnezeu și cu Dumnezeu. Iar dacă Dumnezeu Însuși nu ar fi comuniune trinitară, dacă El nu ar fi trei Persoane, Biserica nu ar putea fi niciodată o asociere de persoane. Participarea la viața dumnezeiască n-ar fi nimic mai mult decât o integrare neoplatonică și budistă într-un impersonal „Unul”¹⁵.

Duhul Sfânt dă Bisericii însușirea de „apostolică” în măsura în care se implică în misiunea față de lume. De aici rezultă că Biserica este mereu apostolică, adică nu numai întemeiată pe credința celor care L-au văzut pe Hristos înviat, ci și pe cei care își asumă funcția lor de a fi trimiși să vestească și să întemeieze Împărăția lui Dumnezeu. Iar această misiune își primește

¹¹ V. Lossky, *Teologia mistică*, p. 150.

¹² *Penticostar*, Duminica Cincizecimii, Condacul, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1999, p. 322.

¹³ Atanasie al Alexandriei, *Epistola I ad Serapionem*, PG 26, 576A.

¹⁴ Irineu al Lyonului, *Adversus haereses* IV, PG 7, 992B.

¹⁵ J. Meyendorff, *Teologia bizantină*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, p. 233.

autenticitatea de la Duhul Sfânt. Duhul conferă Bisericii apostolicitatea începând din ziua Cincizecimii; și numai prin Duhul poate Biserica să-și păstreze identitatea și continuitatea cu Evanghelia creștină inițială. Diversele slujiri create de Duhul în comunitatea creștină, și cu deosebire cea a episcopatului, sunt destinate să mențină și să structureze această continuitate, asigurând astfel puritatea și eficiența misiunii Bisericii în lume¹⁶.

Concluzionând ideile mai sus nuanțate putem afirma că Duhul Sfânt este viața și suflarea Bisericii, El menține vie și lucrătoare Biserica lui Hristos, El conduce Biserica lui Hristos spre eshaton, și așa după cum se afirmă într-una din cântările de la sărbătoarea Rusaliilor: „Toate le dă Duhul Sfânt: izvorăște proorocii, sfințește pe preoți, pe cei necărturari i-a învățat înțelepciune, pe pescari teologi i-a arătat; toată rânduiala Bisericii o plinește. Cel ce ești de o ființă și de un scaun cu Tatăl și cu Fiul, Mângâietorul, slavă Ție”¹⁷!

---

¹⁶ D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă* II, p. 193.

¹⁷ *Penticostar*, Duminica Cincizecimii, Stihira a 3-a din rânduiala Vecerniei Mari, p. 341.